

ΦΙΛΟΛΟΓΙΚΗ ΖΩΗ: ⁴Παναθηναία ⁴ 15/10/01

Ἱστορία τῆς Ρωμοσύνης, ὑπὸ Ἀργύρη Ἐφταλιώτη. Πρῶτος τόμος.—Ἥλιος καὶ Φεγγάρι, μετάφρασμα Ἀλεξ. Πάλλη.

Οἱ σκώψαντες τὸν κ. Ἐφταλιώτην, ὅτι ὀνομάζει *Ρωμοσύνην* τὸν Ἑλληνισμόν ἐν γένει, καὶ ὅτι ἐπεχείρησε νὰ βαπτίσῃ *Ρωμοὺς* τὸν θεῖον Πλάτωνα καὶ τὸν ὀλύμπιον Περικλέα, ἢ δὲν ἔλαβαν τὸν κόπον νὰ φυλλομετρήσουν κἀν τὴν Ἱστορίαν του, ἢ μὰ τὴν ἀλήθειαν εἶνε πολὺ κακόπιστοι ἄνθρωποι. Διότι σαφὴς ἐξ ἀρχῆς καὶ ἀνεπίδεκτος παρανοήσεως εἶνε ἡ διάκρισις, τὴν ὁποίαν κάμνει ὁ συγγραφεὺς, χωρίζων ὡς δι' ἀνυπερβλήτου τείχους τὸν ἀρχαῖον ἀπὸ τὸν νεώτερον Ἑλληνισμόν, καὶ μόνον τὸν τελευταῖον τοῦτον διακρίνων μὲ τὸ ὄνομα *Ρωμοσύνη*.

Εἰλικρινέστεροι, — δὲν ἠξέυρω ὅμως κατὰ πόσον καὶ λογικώτεροι, — φαίνονται οἱ κατηγοροῦντες καὶ ἀναθεματίζοντες τὸν συγγραφεῖα ἀκριβῶς διὰ τὸν χωρισμὸν τοῦτον, τὸν κατ' αὐτοὺς παράλογον, ἀνιστόρητον, ἀντιπαιτριωτικὸν καὶ αὐτόχρημα προδοτικόν. Πῶς; καταγόμεθα λοιπὸν ἀπλῶς καὶ μόνον ἀπὸ τοὺς ἀρχαίους Ἑλληνας, ὅπως παραδείγματος χάριν καὶ οἱ Ἰταλοὶ ἀπὸ τοὺς Λατίνους, καὶ ὄχι, δὲν εἴμεθα ὁ ἴδιος,

ὁ μέγας καὶ περιούσιος ἐκεῖνος λαός, παρατείνων μέχρι σήμερον καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰῶνων τὴν ὑπαρξίν του; Δὲν ἔχομεν λοιπὸν τὸ δικαίωμα νὰ φέρωμεν τὸ ἴδιον ὄνομα, νὰ ὀμιλῶμεν τὴν ἴδιαν γλῶσσαν, καὶ σιγά-σιγά, ὅταν παρελθῇ τὸ ρεῦμα τοῦ ψευδοπολιτισμοῦ καὶ ἀποσκορακισθῇ κάθε ὀνειδῖον, ἢ ὅταν ἡ ἐλευθερία ἀποδιώξῃ κάθε ἴχνος δουλείας καὶ βαρβαρότητος, νὰ ἐπανεέλθωμεν εἰς τὸν ἴδιον πολιτισμόν, εἰς τὰ ἴδια ἔθιμα καὶ ἴσως εἰς τὴν ἴδιαν θρησκείαν; Καὶ δὲν εἶνε προδότης, ὑπονομεύων τὰ θεμέλια τοῦ μεγαλείου μας καὶ αὐτῆς τῆς ὑπάρξεώς μας, ἐκεῖνος ὁ ὁποῖος θὰ ἰσχυρίζετο ὅτι εἴμεθα λαός νέος, διαφορετικὸς, μὲ ἄλλην γλῶσσαν, μὲ ἄλλα ἦθη καὶ ἔθιμα, μὲ ἄλλην ψυχὴν καὶ μὲ ἄλλο ὄνομα;

Ἰποθέτω, ὅτι μόνον οἱ ἐπιεικέστεροι θ' ἀποδίδουν τὴν ἐσχάτην αὐτὴν προδοσίαν τοῦ κ. Ἐφταλιώτη καὶ τῶν ὁμοφρόνων του, εἰς πλάνην ἢ παραφροσύνην, καὶ ὄχι εἰς ἀφιλοπατρίαν, πληρωμένην ἴσως καὶ ἀπὸ κανένα ἐχθρὸν τῆς Ἑλλάδος καὶ τοῦ Ἑλληνισμοῦ. . . Τὸ βέβαιον εἶνε, ὅτι διὰ νὰ

πιστεύσει κανείς εις τὴν φιλοπατρίαν τοῦ συγγραφέως τῆς *Ρωμισύνης*, πρέπει νὰ εἶνε εις θέσιν νᾶμφιβάλλη τοῦλάχιστον, μήπως εἶνε ἀνωτέρα ἀπὸ τὴν φιλοπατρίαν οἰουδήποτε συγγραφέως τοῦ Ἑλληνισμοῦ. Τὸ κατ' ἐμέ, ὁμολογῶ ὅτι ἔχω τὴν ἀμφιβολίαν, ἢ μᾶλλον τὴν ὑποψίαν αὐτήν. Μοῦ φαίνεται δηλαδὴ, ὅτι ὁ κ. Ἑρταλιώτης εἶνε ἐκ τῶν ὀλίγων ἐκείνων ἀνθρώπων, — Ρωμαίων ἢ Ἑλλήνων, ὅπως ἀγαπᾶτε, — οἱ ὅποιοι αἰσθάνονται βαθύτατα τὸν πόνον τῆς πατρίδος, καὶ ὀνειρεύονται μίαν Ἑλλάδα νέαν, ἀκμαίαν, μεγάλην, ἀναβαπτισμένην εἰς τὰς ἰδίας τῆς πηγᾶς, μὲ ὅσον πόθον οἱ πατριῶται τῶν ἀθηναϊκῶν καφενεῶν ὀνειρεύονται μίαν οἰκίαν ιδιόκτητον, εὐάερον καὶ μεσημβρινήν. Καὶ ἀκριβῶς ἢ σφοδρότης τοῦ αἰσθήματος τούτου τοὺς παρασύρει εἰς παρατόλους ὑπερβολὰς, αἱ ὁποῖαι, ἂν μετὰ ἑκατὸν ἔτη θὰ φέρουν ἴσως τὸ ἀποτέλεσμα τῶν ἢ θὰ θεωρῶνται ἀλήθειαι ἀναντίρρητοι, σήμερον κινοῦν ἀπλούστατα τὴν δυσπιστίαν, τὴν εἰρωνείαν ἢ τὴν ἀγανάκτησιν.

Μία ἐκ τῶν ὑπερβολῶν τούτων, τῶν ἀμφιβόλου μέλλοντος, πιθανὸν νὰ εἶνε καὶ ὁ χωρισμὸς, περὶ τοῦ ὁποίου ἔλεγα εἰς τὴν ἀρχήν. Θέτω ἄπλως τὸ ζήτημα, τὸ ὁποῖον ἀνακινεῖ τὸ βιβλίον τοῦ κ. Ἑρταλιώτη, ἀλλὰ δὲν τολμῶ νὰ κηρυχθῶ ὑπὲρ ταύτης τῆς λύσεως ἢ ἐκείνης. Εἶνε τόσον μέγα καὶ πολὺπλοκόν! Θὰ ἐχρειάζοντο βέβαια σπουδαῖα ἱστορικὰ καὶ ἐθνολογικὰ ἐρόδια, διὰ νὰ ποφανθῇ κανείς ποῖα εἶνε ἡ ἀληθῆς γνώμη, καὶ ἄλλα τόσα κοινωνιολογικὰ καὶ πολιτικὰ, διὰ νὰ εἴπη μετὰ πεποιθήσεως ποῖα μᾶς συμφέρει καλλίτερα. Περιορίζομαι λοιπὸν νὰ ἐρωτήσω: Εἴμεθα Ἕλληνες ἢ ΝεοἝλληνες; Ἀποτελοῦμεν λαὸν νέον, ἐξελιχθέντα, ἢ εἴμεθα ἄμεσος συνέχεια τοῦ ἀρχαίου; Ἡ γλώσσά μας εἶνε ἐξελίξις ἢ εἶνε παραφθορὰ τῆς ἀρχαίας, ὀφειλομένη εἰς ξενικὰς εἰσβολὰς καὶ εἰς μακροχρόνιον δουλείαν, καὶ ἐπομένως δεκτικὴ ἐπανορθώσεως; Καὶ ὁ ἐθνικὸς χαρακτήρ μας, ἐπομένως, ἢ φυσιογνωμία μας, ὁ πολιτισμὸς μας, ἢ ψυχὴ μας, διαφέρουν οὐσιωδῶς ἀπὸ τὰ ἀρχαία, ἢ μήπως καὶ αὐτὰ εἶνε παραφθοραὶ, ὀφειλόμενα εἰς τὴν Ρωμαϊοκρατίαν, εἰς τὸν Βυζαντινισμόν, εἰς τὸν Χριστιανισμόν, εἰς τὸν Εὐρωπαϊσμόν, καὶ δυνάμενα νὰ ποκατασταθοῦν μόλις λείψουν τὰ ἔγχα τῶν ποικίλων αὐτῶν ἐπιδράσεων; Καὶ ἀρκεῖ ἄρα γε ἡ ἐπάνοδος εἰς τὴν ἀρχαίαν γλώσσαν καὶ ἡ διατήρησις τῶν ὀνομάτων, διὰ νὰ ἐπιστρέψωμεν καθ' ὅλα καὶ νὰ ἐξαλειφθῇ βαθμηδὸν κάθε ἔγχος, κάθε κηλὶς, ἢ ὁποῖα θὰ ἐπεσκοτίζῃ τὴν ἀρχαίαν μᾶς αἴγλην; Ἡ μήπως τοῦτο εἶνε

πλάνη μωρὰ, καὶ ὅπως οἱ ποταμοὶ δὲν ἐπιστρέφουν ποτὲ εἰς τὰς πηγὰς τῶν, οὕτω καὶ αἱ γλώσσαι καὶ οἱ λαοί;

Ἄς ὑποθέσωμεν, ὅτι εἰς τὴν τελευταίαν αὐτὴν ἐρώτησιν, — σᾶς παρακαλῶ, μὴ με λιθοβολήσετε ἀκόμη, μίαν ὑπόθεσιν κάμνω! — ἡ ἱστορία, ἢ γλωσσολογία καὶ ὅλαι αἱ ἀνθρωπολογικαὶ ἐπιστήμαι ἀπαντοῦν καί. Λοιπὸν εἴμεθα ΝεοἝλληνες. Τώρα, τί μᾶς συμφέρει καλλίτερα: ἢ νὰ ποκρυψώμεν, νὰ προσποιηθῶμεν ὅτι ἀγνοοῦμεν τὴν ἀλήθειαν, νὰ ζητήσωμεν νὰ πατήσωμεν τὸν ἑαυτὸν μᾶς καὶ τοὺς ἄλλους, καὶ νὰ καυχώμεθα ὅτι εἴμεθα οἱ ἀπόγονοι καὶ οἱ ἄμεσοι διάδοχοι τῶν Περικλέων, εἰς τοῦτο περιορίζοντες ὄλων μᾶς τὴν ἀξίαν; — ἢ ἀπεναντίας νὰ παραδεχθῶμεν, νὰ κηρυξώμεν, νὰ βροντοφωνήσωμεν τὴν ἀλήθειαν, καὶ νὰ συμμορφωθῶμεν καθ' ὅλα μὲ αὐτήν; Ἄν ὑπάρχη διὰ τὴν φυλὴν μᾶς ζήτημα ζωῆς καὶ θανάτου, μὲ ποῖον τρόπον θάναδειχθῶμεν ταχύτερα καὶ ἀσφαλέστερα, θὰ προοδεύσωμεν, θὰ μεγαλυθῶμεν, θὰ ζήσωμεν;

Ὁ κ. Ἑρταλιώτης εἶνε ἐκ τῶν φρονούντων, ὅτι αὐτὴ εἶνε ἡ ἀλήθεια, καὶ ὅτι ἡ ἀλήθεια μόνη θὰ μᾶς σώσῃ. Θέλει νὰ παρουσιάσῃ ὅτι εἴμεθα, δηλαδὴ ΝεοἝλληνες, καὶ μὲ τὸ ἀληθινὸν ἀκόμη ὄνομά μας: δηλαδὴ *Ρωμοὶ*. Θέλει νὰ φερῶμεν ἀποκλειστικῶς εἰς τὰς ἰδίας μᾶς δυνάμεις, νὰ παλαχθῶμεν ἀπὸ κάθε ἀρχαίαν πρόληψιν, ἀπὸ κάθε ἀνόητον ὄνειρον, νὰ ἀναπτύξωμεν ἰδίας ἀρετὰς, νὰ καλλιεργήσωμεν τὴν ἐθνικὴν μᾶς γλώσσαν, νὰ γνωρίσωμεν τὸν ἐθνικὸν μᾶς βίον, νὰ τὸν ἐγκολπωθῶμεν, νὰ τὸν ἀγαπήσωμεν, νὰ πομακρύνωμεν κάθε ἐμπόδιον ἀπὸ τὴν φυσικὴν ἐξελίξιν μᾶς, καὶ νὰ χωρήσωμεν ὄντως ἀναβαπτισμένοι πρὸς τὴν πρόοδον, πρὸς τὴν ζωὴν.

Διὰ τοῦτο, ἀψηφῶν τὰς πατριωτικὰς ἢ δασκαλικὰς προλήψεις, ἐπέγραψε τὸ βιβλίον του «Ἱστορία τῆς Ρωμισύνης». Βεβαίως, ὅσοι νομίζουν ὅτι αἱ λέξεις *Ρωμὸς* καὶ *Ρωμισύνη* ἐνέχουν ὕβριν, χλευασμὸν καὶ περιφρόνησιν, θὰ διαμαρτυρηθοῦν, καὶ ἂν ἀκόμη ἀσπάζονται κατ' ἀρχὴν τὴν ἱστορικὴν διάκρισιν τοῦ συγγραφέως. Ἄλλ' ὁ κ. Ἑρταλιώτης ἀγαπᾷ νὰ προάγῃ τὸ σύστημά του θαρραλέως μέχρι τῶν ἐσχάτων αὐτοῦ συνεπειῶν, καὶ εἰς τὸ ἔσχατον τοῦτο ὄριον, — τὸ ὁποῖον πιθανὸν νὰ εἶνε πράγματι καὶ τὸ προσεχὲς μέλλον, — αἱ λέξεις *Ρωμὸς* καὶ *Ρωμισύνη* ἀναλάμπουν δι' αὐτὸν ἀπῆλλαγμένοι παντὸς ἐπιχρίσματος καὶ ἐκφράζουσαι ξηρότατα τὸ πρᾶγμα. Τὸ ἴδιον καὶ μὲ τὴν ἰδίαν ἐπιφύλαξιν θὰ ἠδύνατό τις νὰ εἴπη καὶ περὶ τῶν ἄλλων δημοτικῶν ἢ δημοτικοφανῶν λέξεων καὶ ἐκφράσεων, διὰ τῶν

ὁποίων ὁ συγγραφεὺς ἀντικαθιστᾷ ἐπιμόνως εἰς τὴν Ἱστορίαν του τοὺς παραδεδεγμένους ἱστορικούς ὄρους, καθὼς καὶ διὰ τὸ ὕφος του ἐν γένει, διαφορετικὸν πολὺ τοῦ συνήθους εἰς τοιοῦτου εἶδους συγγραφέως. Ἀνέγνωσα πλῆθος δημοτικῶν πεζογραφήματων, ἀπὸ τοῦ διαλόγου τοῦ Σολωμοῦ μέχρι τῶν τελευταίων ἄρθρων τοῦ κ. Παλαμᾶ, κ' ἐσυνείθισα ἄρκετὰ ὥστε νὰ μὴν αἰσθάνωμαι πλέον τὸν «ἐξαφνισμόν τοῦ ὀφθαλμοῦ» κατὰ τὴν φράσιν τοῦ κ. Ροΐδου. Ἐν τούτοις, ὁμολογῶ, ὅτι ἡ ἀνάγνωσις τῆς Ἱστορίας τοῦ κ. Ἐφταλιώτη μ' ἐδυσκόλευσεν ὑπερβολικᾶ, καὶ ὅτι πολλάκις ἠναγκάσθην νὰ ἐπαναλάβω δις καὶ τρίς τὴν αὐτὴν περίοδον, διὰ νὰ συλλάβω καθαρὸν τὸ χρωμᾶ τῆς καὶ ἐνίοτε τὸ νόημά τῆς. Τοῦτο δὲν ὀφείλεται βέβαια εἰς τοὺς τύπους, οἱ ὁποῖοι εἰς τὴν «Ἱστορίαν» δὲν εἶνε περισσότερον δημοτικοὶ ἀπὸ τοὺς τύπους ἄλλων πεζογράφων, καὶ αὐτοῦ τοῦ κ. Ἐφταλιώτη εἰς τὸν «Βουρκόλακα» ἢ εἰς τὴν «Μαζώχτραν». Ἀλλ' ὁ ἐξαφνισμὸς μου κυρίως προήρχετο ἀπὸ τὸ ὕφος, — ἓνα ὕφος, τὸ ὁποῖον εἰς τὸ πνεῦμά μου συνεδέετο ἕως τότε μᾶλλον μὲ πολιτικὴν συζήτησιν χωρικοῦ παντοπωλείου, παρὰ μὲ ἀφήγησιν ἀπὸ περιωπῆς σοβαροῦ ἱστορικοῦ.

Διότι, σημειώσατε, ἡ «Ἱστορία τῆς Ρωμοσύνης» δὲν εἶνε βιβλίον διὰ τὸν λαόν. Δὲν φαίνεται προωρισμένη νὰ μεταδώσῃ ἀπλᾶς ἱστορικὰς γνώσεις εἰς τοὺς Ἕλληνας τοὺς γνωρίζοντας μόνον ἀνάγνωσιν. Δὲν εἶνε ξηρὰ, στοιχειώδης καὶ μεθοδικὴ ἀφήγησις τῶν κυριωτέρων ἱστορικῶν γεγονότων τῆς περιόδου, τῆς ἀπὸ τοῦ Μεγάλου Κωνσταντίνου μέχρι τοῦ Ἰουστινιανοῦ. Ὁ συγγραφεὺς διηγεῖται, ἀλλὰ καὶ φιλοσοφεῖ, καὶ συζητεῖ, καὶ κρίνει, καὶ ἀντικρούει ἱστορικούς, καὶ κατατροπώνει χρονογράφους, καὶ ὁμιλεῖ περὶ γλώσσης, περὶ φιλολογίας, περὶ τέχνης, περὶ θεολογίας, περὶ νόμων καὶ περὶ θεσμῶν. Τὸ βιβλίον του ἐπομένως εἶνε διὰ τοὺς λογίους, διὰ τοὺς ἀνεπτυγμένους, διὰ τοὺς γραμματισμένους· καὶ αὐτοὶ ἐσυνείθισαν ἕως τότε νὰναγινώσκουν παρόμοια πράγματα εἰς ἄλλην γλῶσσαν, — ἢ τοῦλάχιστον εἰς ἄλλο ὕφος. Καὶ εἶνε μὲν ἀληθές, ὅτι οἱ ἐπτάνησοι πεζογράφοι καὶ οἱ μιμηταὶ των ἐπραγματεύθησαν εἰς τὴν ἀπλὴν γλῶσσαν θέματα πολλάκις ὑψηλότερα· κανεὶς ὅμως ἐξ αὐτῶν, ἐφ' ὅσον γνωρίζομεν, δὲν κατεβίβασε τὸ ὕφος του εἰς τὸ ἐπίπεδον τῆς χυδαίας ὁμιλίας, οὔτε ἠγωνίσθη νὰντικαταστήσῃ πᾶσαν λέξιν καὶ πᾶσαν φράσιν, ἔχουσιν κατὰ τύπους ὅλα τὰ δικαιώματα νὰ εἶνε δημοτικὴ, μόνον καὶ μόνον διότι ἔτυχε νὰ εἶνε καὶ ἀρχαία. Ἰπὸ τοῦ κ. Ροΐδου

κατηγορήθησαν ἄλλοτε οἱ Ἀττικισταί, ὅτι προγράφουν τὰς ἀρχαίας λέξεις ὅσαι ὑπάρχουν ἐτι εἰς τὸ στόμα τοῦ ἑλληνικοῦ λαοῦ, θεωροῦντες αὐτὰς τρόπον τινὰ ὡς ἀτιμασμένας. Διὰ τὴν ἀντίθετον ὑπερβολὴν θὰ ἠδύνατό τις νὰ μεμφθῆ δικαιότερον ἄρκετους ἐκ τῶν συγχρόνων δημοτικιστῶν, καὶ ἰδίᾳ τὸν κ. Ἐφταλιώτην, τὸν κ. Πάλλην καὶ τὸν κ. Ψυχάρην. Εὐτυχῶς κατὰ τῆς προγραφῆς ταύτης διεμαρτυρήθησαν καὶ θεωρητικῶς καὶ ἐμπράκτως οἱ περισσότεροι, καὶ ἄρκει νὰ παραβάλῃ κανεὶς μίαν δημοτικὴν σελίδα τοῦ κ. Καρκαβίτσα, τοῦ κ. Παλαμᾶ, τοῦ κ. Βλαχογιάννη, διὰ νὰ ἴδῃ παρ' αὐτοῖς ὅλην τὴν διαφορὰν τῆς ἀντιλήψεως τοῦ γλωσσικοῦ ζητήματος.

Ἡ «Ἱστορία τῆς Ρωμοσύνης» εἶνε ἐν πείραμα. Οἱ ὑπέρμαχοι τῆς καθαρουσύτης ἐπροκάλεσαν ἐπανειλημμένως τοὺς δημοτικιστὰς νὰ δοκιμάσουν τὴν γλῶσσαν των καὶ εἰς ἄλλα εἶδη λόγου, ἐκτὸς τοῦ ποιητικοῦ. Καὶ ὁ κ. Ἐφταλιώτης ἐδοκίμασε νὰποδείξῃ, ὅτι γράφεται καὶ Ἱστορία εἰς τὴν δημοτικὴν. Δὲν εἴμεθα βέβαια ἡμεῖς οἱ ἀρμόδιοι νὰ κρίνωμεν τὴν Ἱστορίαν αὐτὴν ὡς Ἱστορίαν, νομιζόμεν ὅμως, ὅτι ὡς γλωσσικὸν πείραμα εἴμπορεῖ νὰ τὴν κρίνῃ καὶ ὁ τυχὼν ἀναγνώστης. Ὁ κόπος του, ὁ ἐξαφνισμὸς του, ἡ ἀγωνία του, ἡ ἀηδία του, θὰ τον πείσουν εὐθύς ἀπὸ τὸ πρῶτον κεφάλαιον, ὅτι τὸ πείραμα ἀπέτυχεν. Ὅχι, ἡ δημοτικὴ γλῶσσα, — τοῦλάχιστον ὅπως ἐννοεῖ αὐτὴν ὁ κ. Ἐφταλιώτης, — δὲν εἶνε κατάλληλος πρὸς συγγραφὴν Ἱστορίας. Διότι, ἐπὶ τέλους, τί ὄφειλε ἂν ἐγράφη, ἀφ' οὗ δὲν ἀναγινώσκειται; . . . Ἀλλ' ὑπάρχει καὶ μία ἄλλη ἀποψις. Ἰποθέσατε, ὅτι ἐδίδοτο πρὸς τὸν κ. Ἐφταλιώτην τὸ ἐξῆς πρόβλημα πρὸς λύσιν: «AN πρὸ ἑκατὸν ἐτῶν ἐκαλλιεργεῖτο ἀποκλειστικῶς ἡ δημοτικὴ, ἡ δὲ καθαρουόουσα ἐξωστρακίζετο καὶ ἀπὸ τὸ Σχολεῖον καὶ ἀπὸ τὴν Ἐκκλησίαν, ποίαν γλωσσικὴν μορφήν θὰ εἶχε περίπου μία Ἱστορία, γραφομένη σήμερον;»

Ὁφείλομεν νὰ ὁμολογήσωμεν, ὅτι τὸ πρόβλημα τοῦτο ὁ κ. Ἐφταλιώτης προσεπάθησε νὰ τὸ λύσῃ εὐσυνειδήτως, καὶ ἴσως ἐπέτυχεν. Εἶνε πολὺ πιθανόν ὅτι αὐτὴν τὴν μορφήν περίπου θὰ εἶχε μία Ἱστορία AN . . . καὶ τὰ λοιπά. Δυστυχῶς ὅμως, τὸ «ἂν» τοῦτο καὶ ἂν ἐσπάρθη, δὲν ἐφύτρωσεν ἀκόμη, ἡ δὲ ὑπερκατονταετῆς χρῆσις τῆς καθαρουόουσης ἀποτελεῖ στοιχεῖον ἀναπόσπαστον πλέον ἀπὸ τὴν ὕλην, τὴν ὁποίαν ἔχει ἐμπρὸς του σήμερον ὁ γλωσσοπλάστης συγγραφεὺς. Διὰ τοῦτο καὶ ἡ δημοτικὴ γλῶσσα οὐδέποτε εἰς τὸ μέλλον θὰ λάβῃ τὴν μορφήν, τὴν ὁποίαν προσπαθοῦν νὰ τῆς δώσουν οἱ πειραματισταί.

Ἄλλὰ τὰ πειράματα ἐξακολουθοῦν. Θέλετε καὶ Ἀστρονομίαν εἰς τὴν δημοτικὴν; Ἴδου καὶ Ἀστρονομία. Ὁ κ. Πάλλης μετέφρασεν ἐν ἀγγλικὸν βιβλίον «Ἥλιος καὶ Φεγγάρι», μίαν ἀπὸ τὰς θαυμασίας ἐκεῖνας ἐκλαϊκεύσεις τῆς ἐπιστήμης, τὰς ὁποίας μόνον οἱ Ἄγγλοι κατορθοῦν. Ἄξιον παρατηρήσεως εἶνε, ὅτι ἡ γλῶσσα τοῦ κ. Πάλλη, ἂν καὶ φανερώσει τὸ ἴδιον σύστημα, δὲν κάμνει ἐδῶ ὅσον κακὴν ἐντύπωσιν μᾶς κάμνει εἰς τὴν Ἱστορίαν. Τοῦτο ὀφείλεται ἐν μέρει εἰς τὴν ἰδιαιτέραν ἰκανότητα τοῦ μεταφραστοῦ, ἀλλὰ πολὺ περισσότερον εἰς τὸ θέμα τοῦ βιβλίου. Ὁ συγγραφεὺς, ἀντιθέτως πρὸς τὸν συγγραφεὰ τῆς Ἱστορίας, ἀποτείνεται πρὸς ἀναγνώστην ὅλως διόλου ἀμαθῆ, διδάσκων τὰς στοιχειώδεις γνώσεις τῆς ἀστρονομίας. Νομίζε κανεὶς ὅτι αὐτὴν ἀκριβῶς τὴν γλῶσσαν, αὐτὸ τὸ ὄρος πρέπει νὰ μεταχειρισθῆ, διὰ νὰ γίνῃ καταληπτὸς καὶ εὐχάριστος. Καὶ ἂν δὲν ὑπῆρχον αἱ ὑπερβολαί, τὰς ὁποίας ὑπεδειξάμεν ἀνωτέρω, αἱ μάταιαι καὶ πεισματικαὶ ἐκείναι ἀντικαταστάσεις τῶν κοινοτέρων καὶ δημοτικῶν πλέον ἐπιστημονικῶν ὄρων δι' ἄλλων λέξεων, ὅλως διόλου ἐξαφνικῶν, θὰ ἐθεωροῦμεν τὴν γλῶσσαν ταύτην ὡς ὑπόδειγμα μεταφρά-

σεως τοιοῦτου εἶδους λαϊκῶν ἔργων, καὶ θὰ ἐτολμῶμεν μάλιστα νὰ τὴν συστήσωμεν καὶ εἰς αὐτὸν τὸν Σύλλογον πρὸς διάδοσιν ὠφελίμων βιβλίων! Δυστυχῶς καὶ ὁ κ. Πάλλης ἠγωνίσθη νὰ λύσῃ τὸ ἴδιον πρόβλημα τοῦ AN μετὸν κ. Ἐφταλιώτην. Ἄφ' οὗ αἱ λέξεις Ἐπιφάνεια Θεοφάνεια καὶ Ἐπίσκοπος εἶνε πλέον δημοτικώταται, —δὲν πιστεύω νὰ τὸ ἀρνῆται κανεὶς, —δὲν βλέπω τὸν λόγον διατί ἡ Ἐπιφάνεια θὰ γίνῃ Ἀπανωσιά καὶ ἄφ' οὗ ὑπάρχει ἤδη εἰς τὸ στόμα τοῦ λαοῦ ὁ Οἰκοκύρης, ἡ Οἰκογένεια καὶ τὸ Ρέπεδο, διατί τάχα τὸ οἰκόπεδον θὰ γίνῃ ολιτύοπος; Παρομοίας ἀντιρρήσεις ἔχω σημειώσει πλῆθος εἰς τὰ περιθώρια τῶν δημοτικῶν τούτων σελίδων, ἀλλὰ δὲν ἔχω τόπον νὰ τὰς ἀντιγράψω ἐδῶ. Ὅσον διὰ τὴν ὀρθογραφίαν, θὰ παρατηρήσω, ὅτι ἄφ' οὗ ἤδη ὑπάρχουν ἰσχυροὶ λόγοι διὰ νὰ κηρυχθῆ κανεὶς ὑπὲρ τῆς διατηρήσεως ἐν γένει τῆς ἱστορικῆς ὀρθογραφίας, νομίζω ὅτι αὕτη ἐπιβάλλεται ἀπαραιτήτως καὶ φυσικώτατα, προκειμένου περὶ Ἱστορίας καὶ ἱστορικῶν ὀνομάτων. Καμμία ἀνάγκη δὲν ἦτο νὰ χάσῃ ὁ Μέγας Κωνσταντῖνος τὸ νῖ, μετὸ ὁποῖον τὸν ἐγνωρίσαμεν ἀνέκαθεν, ἄφ' οὗ ἄλλως τε καὶ μετὰ δέκα νῖ ἐὰν γραφθῆ, πάντα Κωσταντῖνον θὰ τὸν εἶπῃ ὁ λαός!

ΓΡΗΓΟΡΙΟΣ ΞΕΝΟΠΟΥΛΟΣ

~~Ἀρχαῖος Ἐφταλιώτης~~
ΜΟΥΣΙΚΗ ΖΩΗ:

~~Ἡ Μάγισσα: μελοδραματικὸν δοκίμιον εἰς μίαν πρῶξιν. Ποίησις καὶ μουσικὴ Δ. Λαυράγκα.~~

~~Χωριστὰ ἀπὸ τὴν μεγάλην ἀμφιβολίαν καὶ ἀνεπάρκειαν τῶν μουσικῶν μας πραγμάτων καὶ ἀπὸ τὴν καθ' ὑποβολὴν κωμικὴν σοβαρότητα μετὰ τὴν ὁποίαν περιβάλλονται μερικὰ ἐξ αὐτῶν, καὶ τοῦτο διὰ τὴν παντελῆ ἀκόμη ἑλλείψιν πρωτοβουλίας καὶ ἀμέσου ἀκριβοῦς ἀντιλήψεως καὶ ἐκτιμήσεως εἰς μουσικὰ ζητήματα, ἀνέθαλε κατὰ τὰς ἡμέρας αὐτάς εἰς τὸν μουσικὸν ὀρίζοντά μας κάτι, τὸ ὁποῖον εἶνε ἰκανὸν νὰ διαστελῆ ἀπὸ ἀνακούφισιν τοῖς πνεύμονας τοῦ εἰδικοῦ κριτικοῦ, ὁ ὁποῖος εὐρίσκει ἐπὶ τέλους εὐκαιρίαν καὶ ἔδαφος διὰ νὰ ἐκφέρῃ καὶ νὰ διαχύσῃ ὅ,τι εἶχεν ἀπείραμιμμένον καὶ ἐνταφιασμένον εἰς τὸ βάθος~~

~~τοῦ νοῦ του καὶ τῆς ψυχῆς του καὶ τὸ ὁποῖον ἐκρατοῦσε μέσα του κλεισμένον ὡς κρυφὸ μυστικόν, διότι ὅπου καὶ ἂν, ὡς ἄλλος Διογένης, ἐγύριζε, οὐ εὕρισκε τὸν ἄνθρωπον μετὰ τὸ ἔργον του, διὰ νὰ τοῦ τὸ ἀποσπάσῃ. Καὶ αὐτὸ τὸ κάτι, τὸ ὁποῖον ἀνέθαλε, δὲν εἶνε βέβαια οὔτε ἡ ἐκτακτος ὑποστήριξις καὶ καλλιέργεια, τὴν ὁποίαν θὰ λάβῃ ὡς γνωστὸν προσεχῶς ἡ ἱερὰ ἡμῶν βυζαντινὴ μουσικὴ, οὔτε ἡ ὑπὸ τῆς διατὴν παράστασιν ἀρχαίων τραγωδιῶν ἐταιρείας βραβευσθεῖσα μελοποίησις τῶν χορικῶν τῆς «Ἀντιγόνης», μετὰ διφωνίας, τριφωνίας καὶ a solo, καὶ οὔτε αἱ πασίγνωστοι καὶ διάσημοι ἐποκροῦσεις τῆς~~